

1. The first of these is the fact that the
 2. of the world is not a uniform whole,
 3. but a collection of many different
 4. parts, each of which has its own
 5. life and development. This is the
 6. principle of the "cell theory" of
 7. the world, which is the basis of
 8. the modern scientific method.

The following is a list of the names of the persons who have been appointed to the various positions in the Department of the Interior, under the act of March 3, 1879, entitled "An Act to provide for the better management of the public lands, and for other purposes."

2. The following are the names of the persons who have been appointed to the various committees of the Board of Directors:

6. 2001

IOANNIS BRENTII
SENTENTIA, DE LIBELLO

D. HENRICI BVLLINGERI, CUI TI-

TVLVS EST. TRACTATIO VER-

BORVM DOMINI: IN DO-

MO PATRIS MEI MAN-

SIONES MVL-

TAE SVNT.

ETC.

TVBINGÆ APVD VI-

DVAM VLRICI MORHARDI.

ANNO M. D. LXI.

AD ILLVSTRIS.

SIMVM PRINCEPES AC

DOMINVM D. CHRISTOPHORVM DV

cem Vvirembergensem & Theccen-

sem, Comitem in Montbel-

gard. & c. Dominum fu-

um clementissi-

mum,

II.

ILLVSTRISIME PRINCEPS, CLEMENTISSIME Domine. Ex mandato vestre Celsitudinis, legi libellum D. Henrici Bullingeri, de cælo & dextera Dei, & pro tenuitate mei ingenij diligenter expendi. Ac mihi quidem cognitum atq; perspectum est, afferetq; mihi singularem animi dolorem, quod his temporibus in Ecclesia, quæ est dilecta sponsa Dei, varia & grauissima offendicula ex intempestiuis contentionibus, exorta sint. Nec illud mei est instituti, vt immisceam me alienis rixis, & dem occasionem maioribus dissidijs: ac imprimis optarem, vt liceret mihi cum D. Bullingero, quem agnosco esse virum multæ lectionis & eruditionis, amicitiam concorditer & tranquille colere. Sed controuersia illa, quæ incidit de cœna DOMINI nostri Iesu Christi, & de ijs rebus, quæ ad hoc negotium pertinent, in eo statu est, vt dum ipse in suo errore, sicut hætenus, perseverauerit, non sit inter nos concordia speranda. Obscurum enim non est, quod hic Bullingeri libellus scriptus sit aduersus veram & orthodoxam Ecclesiam, quæ credit DOMINVM Iesum Christum verè & substantialiter, vnà cum corpore & sanguine suo, in sacrosancta sua cœna, præsentem esse, ac eam manibus ministrorum suorum, Ecclesiæ dispensare. Et inuehitur in nos tam diris & gra-

A ñ uibus

uibus criminationibus, vt horrendum sit auditu.
Vocat sententiam nostram (quæ tamen non est
nostra, sed sacra scripturæ) somnium, & noxi-
um delyrium. Scribit nos fidem de incarnatione
Christi, & veritatem corporis Christi, ac resurre-
ctionis eius à mortuis pervertere. Affirmat, si per-
rexerimus gloriosum corpus **DOMINI**, & cæ-
tera fidelium corpora clarificata loco eximere, nos
negare corporum resuscitatorum veritatem, adeo-
que mortuorum resurrectionem, atq; ita abne-
gare contendendi seruire orthodoxam fidem, &
spem salutis nostræ. Accusat insuper nos, quòd
sola **D. Lutheri**, piæ memoriæ (cuius etsi nomen
reticetur, tamen dubium non est, quin de ipso fi-
at sermo) autoritate nitamur, perinde ac si nos ei-
usmodi homines simus, qui fidem nostram, non
ex verbo Dei, per Spiritum sanctum, sed ex anili-
bus delyrijs, & humanis somnijs concipiamus.
Itaq; non solum **Lutherus**, vir optimus, quem
DOMINVS singulari sua gratia ad patefaci-
endam impiam doctrinam, & Antichristianis-
mum excitauit, verum etiam **Confessio Augusta-**
na, adeoq; vniuersa Ecclesia, quæ credit veram &
substantialem presentiam, ac dispensationem cor-
poris & sanguinis Christi, in cœna, contumeliosa
& horribili blasphemia afficiuntur.

Et quia in huius argumenti tractatione doce-
mus,

III.

mus, quòd DOMINVS noster Iesus Christus, verus, in vna indiuisa persona, Deus & homo, omnia impleat, idcirco accusamur, quòd corpus Christi ita corporaliter & localiter extendamus, vt non maneat amplius verum corpus, nec vnio duarum diuersarum naturarum in Christo verè constet: cum tamen nos maxime omnium eò respiciamus, vt primùm quidem vnionem ipsam, deinde verum discrimen inter essentiam, & gloriam, & inter proprietates, quæ tantum diuinæ quidem naturæ conueniunt, humanæ autem nature in Christo communicatur, retineamus. Postquam igitur cum propter conscientiam, tum propter offendiculum, criminatio tam grauis & contumeliosa omnino repellenda est, non grauabor, Illustrissime Princeps, Vestræ Celsitudini meam sententiam, de præfato libello Bullingeri, auctoritate sacræ Scripturæ, quo ad eius per me, ex gratia Dei, fieri potest, obedienter exponere.

Vt ergo ad causam ipsam accedam, dubium non est, quin Bullingerus Cingliano dogmate de cœna Dominica, ita sit inebriatus, vt ad defendendum eum errorem architectetur, iuxta Scholasticam & Sophisticam Theologiam, præter & contra sacram Scripturam, nouum cœlum, quod sit certis locis, spacijs, interuallis, mansionibus & habitaculis distinctum, & in quo Christus iuxta hu-

A iñ manam

manam suam naturam, vnà cum alijs Sanctis localiter commoretur, ambulet, stet, sedeat & iaceat, prout ipsi visum fuerit. Præterea, Bullingerus producit in medium nouam, & hætenus in vera Ecclesia Dei inauditam opinionem, de dextra Dei. Esi enim fatetur dextram Dei aliquoties pro maiestate, omnipotentia & virtute Dei sumi, tamen contendit eam Dei dextram, in qua vniuersa sacra Scriptura, DOMINVM Iesum Christum collocat, non esse omnipotentiam, maiestatem & fœlicitatem Dei, sed esse peculiarem in suprâ dicto cœlo locum, suis spacijs distinctum, (quod cœlum Sophistæ vocarunt cœlum Empyreum) in quo Christus corporaliter (sicut iam commemoratum est) habitet & obambulet, in quo etiam ita contineatur, vt ante extremum huius seculi diem non possit corporaliter, nec in Sacramento cœnæ Christi, nec alias in hac terra præsens esse: adeoq; bonus ille vir oberrat in hoc arcano & cœlesti negotio, tam crassis, mundanis, & carnalibus cogitationibus, vt ei singulari affectu condoleam: & existimem, quod quanto magis abutitur dictis sacræ scripturæ, de ascensu Christi in cœlum, & sessione eius in dextra Dei, ad stabilendum nouum errorem suum, tanto minus possit saluti eius consuli. Quod enim vniuersa fere scriptura de his fidei nostræ articulis commemorat

IIII.

rat & docet, hoc torquetur in isto libello, ad confirmandam cogitationem eius de loco spacijs dicto mansionum & deambulationum Christi, in cœlo. Statui igitur initio originem huius nouæ & admirabilis speculationis de locali spacio dextræ Dei, pro virili nostra, recensere, & postea objectiones aduersarij, quantum ad præsens institutum attinet, breuiter & verè confutare, vt hæc causa perspicue explicetur & intelligatur.

Exat apud diuum Augustinum illud dictum. Tolle spacia locorum corporibus, nusq̃ erunt; & quia nusquam, ideo non erunt. Et iterum. Quamdiu DOMINVS sursum est, in vno loco est. Hæc, & his similia dicta Augustini, oculos Bulingeri, & eorum, qui ipsi coniuncti sunt, ita perstringunt, vt sentiant, quòd postquam Christus ascenderit suo corpore in cœlum, & confederit ad dextram Dei, necessarium sit, vt aut dextra Dei sit certus locus spacijs suis distinctus, in quo corpus Christi habeat, iuxta naturam suam, corporalem mansionem, & vt vocant, residentiam, aut Christus non habeat verum & naturale corpus.

Certissimum autem sit, quòd Christus habeat verum & naturale corpus, & ascenderit cum eo corpore in cœlum, vbi sedeat ad dextram Dei: Quare necessario sequatur, quòd cœlum ad quod Christus ascendit, et dextra Dei, ad quam Christus corpora=

corporaliter sedet, sit certus & suis spatijs distinctus locus.

Hæc est origo, vt res ipsa testificatur, omnis dissensionis de Sacramento cœnæ Dominicæ.

Sed ad Augustini & id genus aliorum dicta, ex Augustino ipso respondendum est, videlicet, quòd dicta Augustini & aliorum non habeant Canonicam auctoritatem, sed tantum valeant, quantum è sacra scriptura, aut alijs veris argumentis probari queat.

Nam si Augustinus dictum illud suum, Tolle spacia locorum &c. intelligi vult, de generali & naturali modo, quem corpora huius seculi, per se, iuxta ingenium suum habent, non est, secundum doctrinam Aristotelis & Physicorum, falsò dictum, quòd nullum sit corpus, vbi non sit locus spatijs suis distinctus.

Quòd si autem Augustinus accesserit cum hoc suo dicto ad Theologiam, & corpus Christi, imò etiam glorificata corpora Sanctorum ita circumscripterit, vt nec sint, nec maneant vera corpora, nisi sint localiter, iuxta Physicam aut Mathematicam, in certis locis suo spacio distinctis, hoc profecto non posset in Augustino approbari.

Quod vt perspicue ostendam, suscipiam primum omnium corpus Christi, imò totum hominem, quem filius Dei, in veritatem personæ assumpsit, explicandum.

Verisimile

V.

Verissimum enim est, quòd necessarium sit, vt humanum corpus, per se, iuxta naturam suam in hoc extremo, visibili, & interituro mundo, sit in certo, suis spacijs distincto loco. Sed alia erit consideratio, si præter naturam humani corporis, sermo fuerit de corpore Christi, aut toto homine, quem filius Dei in indiuiduam personæ vnitatem assumpsit.

Facile quidem verbis dici potest, quòd Deus & homo sint vna et indiuidua persona in Christo. Sed quia hæc personalis vnitas nullum habet verè accommodatum & absolutum exemplar in toto orbe terrarum, mirandum non est, quòd pauci rectè considerent, pauciores autem verè credant.

Deus pater DOMINI nostri Iesu Christi det nobis Spiritum sanctum suum, ut hoc mysterium, quantum nobis per sacram Scripturam traditur, & in hoc mundo cognoscendum conceditur, vel saltem aliqua ex parte explicemus.

Res autem ita se habet, quòd verè pijs manifestum & indubitatum est, filium Dei, videlicet secundam personam, in vna illa, ac æterna Diuinitatis essentia, esse verum & æternum Deum, eiusdem cum patre & Spiritu sancto essentiæ, maiestatis & gloriæ.

Hinc etiam manifestum & indubitatum est, quòd filius ille Dei, verus Deus, cælum et terram

B impleat,

impleat, nec quicquam sit tam sublime & excelsum, quo ipse non sit sublimior & excelsior, nec quicquam tam humile & profundum, quo ipse non sit humilior & profundior, quemadmodum & Veteres dixerunt, Deus super omnia, non elatus, subter omnia, non prostratus, intra omnia, non inclusus, extra omnia non exclusus.

Et huc pertinent omnia illa dicta sacrae Scripturae, quae de maiestate Dei concionantur.

3. Reg. 8. Caelum, & coeli coelorum te capere non possunt.

Iob. 11. Excelsior caelo est, & quid facies? profundior inferno, & unde cognosces? longior terra mensura eius, & latior mari.

Psal. 138 Si ascendero in caelum, tu illic es, &c.

Esa. 66. Caelum mihi sedes est, et terra scabellum pedum meorum.

Hiere. 23. Caelum & terram ego impleo, dicit **DOMINVS.**

Necessarium quidem non esset haec & his similia dicta, quorum multa extant in sacris literis, copiose recitare, sed quia homines in arduis & celestibus rebus facile patiuntur se à tam memorabilibus dictis, vana & ab instituto aliena garrulitate seduci, opere praecium est, ea diligenter inculcare.

Ac Veteres rectè explicarunt haec Scripturae loca,

VI.

loca, cum dixerunt, Deum esse vbiq̃, præsentia, essentia, & potentia. Sicut & habet vulgatus versiculus: Enter, præfenter, Deus est et vbiq̃ potenter. Et Paulus Act. 17. ait. In ipso sumus, viuimus & mouemur.

Cum igitur filius Dei, vt verus et æternus Deus, omnia impleat, & vbiq̃ (nulla re nec in cœlo, nec extra cœlum excepta) præfens sit, sua essentia & potentia, haud immerito quæritur, quàm prærogatiuam filius ille hominis, quem filius Dei, ex Maria virgine assumpsit, præ alijs hominibus habeat, & quo discrimine Deus habitet in Christo & in alijs hominibus.

Non iam dicam de hominibus in genere, de Turcis, de Iudæis, aut de impijs Christianis, sed tantum de Sanctis. Quod ergo est inter hominem Christum, & inter homines sanctos, quantum quidem ad inhabitationem Dei attinet, discrimen?

Deus enim habitat in Christo præsentia sua, sic etiam habitat in Petro & Paulo.

Deus habitat in Christo essentia sua, sic etiam habitat in Petro & Paulo.

Deus habitat in Christo potentia sua, sic habitat etiam in Petro & Paulo, iuxta ea dicta, quæ paulò antè commemorauimus.

Addam & illud, Deus habitat in Christo varijs

B ij gratijs

gratijs seu donis. Sic etiam habitat in Petro & Paulo. Quòd ergo est hic diuinæ inhabitationis discrimin?

Est & illud verissimum, quòd cum Deus sit essentia sua simplicissimus, vbicunq; fuerit, verè totum esse oporteat. Quomodo igitur potest aliter esse in Christo, quàm in alijs hominibus? Hanc difficultatem veteres ita explicuerunt, quòd Deus sit & habitet in homine Christo, non tantum sua præsentia, essentia, potentia & gratia, sed etiam sua persona, videlicet, quòd filius Dei verus & æternus Deus, ita se cum homine, quem ex Maria virgine assumpsit, vniuerit, vt non quidem diuina natura mutata sit in humanam, sed quòd ex Deo & homine facta sit vna & indiuidua persona.

Quare, cum filius Dei, sit, iuxta diuinam suam naturam, supra cælum & terram, imò supra & extra omnem creaturam, non est dubium, quin hominem illum, quem in vnam indiuiduam personam assumpsit, secum supra cælum & terram, imò supra & extra omnem aliam creaturam euexerit. Atq; hoc illud est, quod Paulus ad Ephe. cap. 1. scribit. Deus suscitauit Christum ex mortuis, & sedere fecit ad dextram suam in cœlestibus supra omnem principatum ac potestatem, & virtutem & dominium, & omne nomen, quod nomina-

tur,

VII.

tur, non solum in seculo hoc, verum etiam in futuro. Et ad Philip. cap. 2. Deus extulit illum in summam sublimitatem, ac donauit illi nomen, quod est supra omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu se flectat, cœlestium ac terrestrium, & inferorum.

Consideremus igitur initio, quod certum sit, Paulum in his dictis loqui de exaltatione humane substantiæ in Christo. Deinde, videtur quidem, quod Paulus loquatur tantum de ea maiestate, quæ collata est in Christum, post resurrectionem eius, nec verba Pauli intelligenda sint, de personali unitate diuinæ & humanæ naturæ in Christo, sed tantum de potestate, quam Christus habet super omnem creaturam, etiam si iuxta humanam naturam sit in vno certo, & spatijs suis distincto loco cœli. Cum autem tanta maiestas non conueniret Christo, si non esset verus Deus & homo, in vna indiuidua persona, necessario sequitur, quod quam primum filius Dei assumpsit, in vnam personam, hominem, in utero Mariæ, statim eum secum supra omnes creaturas ita extulerit, ut vbi cunq; est Deitas eius, ibi etiam sit humanitas eius. Si enim Deitas eius alicubi est, vbi non est humanitas eius, certissimum esset, quod diuideretur persona, id quod tamen fieri non potest. Quare Paulus loquitur quidem in suprâ dictis locis, de

maiestate humanitatis Christi, non autem sentit;
quod ea maiestas cōiugerit Christo tum primum,
cum resurrexit à mortuis, sed quod, postquam fi-
lius Dei assumpsit hominem iam inde ab utero
matris in vnam personam, statim etiam collocaue-
rit eum in sua maiestate, nondum autem patefeci-
riteam, donec resurrexit à mortuis. Tunc enim
maiestatem suam patefecit, & per prædicationem
Apostolorum in orbe terrarum vulgavit, ea mo-
do, quem hic mundus, & hoc tempus ferre po-
tuit. Sicut in alijs scriptis explicatum est.

Quod autem obijcitur, Deum & hominem in
Christo sic esse vnam personam, vt tamen Deitas
non mutetur in humanitatem, sed vnamquamq;
naturam retinere suas proprietates, hoc verè qui-
dem dicitur, si recte intelligatur, sed de hac re po-
stea perspicuè, Deo volente, tractabitur. In præ-
sentia vero pergam ostendere, quid sibi velit per-
sonalis vnio Dei & hominis in Christo.

Quod enim Veteres dixerunt Deum habitare
in Christo PERSONALITER, hoc Pau-
lus ad Colos. cap. 2. dixit: In Christo inhabitat
omnis plenitudo Deitatis CORPORALI-
TER. Quæ est ergo illa corporalis inhabitatio
Deitatis in Christo? Explicemus igitur, quoad ei-
us fieri potest. Quod latinus interpretes habet
CORPORALITER, hoc græcè apud Pau-
lum

VIII.

lum dicitur *σκιὰ*, et ponitur iuxta phrasim Pauli, per antithesin ad *σκῆπη*, hoc est, umbram, sicut mox in Paulo sequitur. Quæ sunt ymbra (inquit) rerum futurarum, corpus autem Christi.

Nam quemadmodum homo , cum ambulet in sole , projicit à se ymbra , quæ eisi refert aliquo modo formam humani corporis , non tamen est ipsum uerum corpus , sed tantum tenuis quædam , & informis imago hominis. Aut quemadmodum Pictores , cum suscipiunt pingendam venustam imaginem , primum quidem adumbrant eam carbone , aut alio quodam vili colore , deinde autem absoluunt & exornant eam aptis & selectis coloribus. Sic etiam scribit Paulus , quod tota Deitas habitet in Christo , non ymbratiliter , sicut in alijs Sanctis , sed perfecte , omni maiestate ornata & absoluta. Postquam enim Deus , qui est simplicissimus , totus et perfectus est , ubicunq; fuerit , quemadmodum antea dictum est , certe necessario sequitur , quod tota Deitas habitet etiam in Petro , Paulo , imò & in omnibus alijs creaturis.

Quod ergo est discrimen inhabitationis Dei in humanitate Christi , & in alijs creaturis ?

Ad hanc quæstionem respondet Paulus eo dicto , quod paulò ante recitauimus , quod tota Deitas habitet in Christo **CORPORALITER**. Esi enim tota Deitas habitat etiam in alijs creaturis

ris præſenter, eſſentialiter & potenter, ac in San-
ctis, clementer & foeliciter, tamen non habitat in
iſſis **CORPORALITER**, nec tam perfe-
cte, vt in eas omnem ſuam maiestatem & glori-
am effundat, ſed habitat in iſſis tantum vmbatili-
ter, & largitur vnicuique creaturæ, quod iſſi pro
ordinaria ſua meſura, ad quam creata eſt, conue-
nit. Exempli gratia. Deitas largitur herbæ aut
arbori, vt habeat ſua incrementa, & ordinarium
uſum. Hoc non nihil quidem eſt Deitatis (quæ
eſt incrementum iſſum, & vtilitas iſſa) non eſt
autem tota & perfecta Deitas corporaliter, ſed
tantum vmbatiliter. Item, Deitas largitur beſtiæ
ſeu animanti ratione carenti, vt viuat vita, & am-
bulet, ac ſuum habeat uſum, ad quem ordinata eſt.
Hoc aliquid quidem eſt Deitatis (quæ eſt vita iſſa)
non autem eſt *σῶμα* (hoc eſt) corpus iſſum, ſeu
perfectio, ſed tantum *σκῆ* (hoc eſt) tenuis quædam
vmbra, aut qualiscunque idea Deitatis. Item, homi-
ni largitur rationem, & multa alia tam corporis
quàm animæ dona. Et hoc quidem plus eſt de
Deitate, quàm quod datum eſt beſtijs, non eſt au-
tem *σῶμα* ſeu corpus, ſed tantum *σκῆ*, hoc eſt, vmbra
Deitatis. Item homini ſancto largitur, præter na-
turalia, etiam alia quædam ſpiritualia dona, & ali-
quoties donum edendorum miraculorum. Eſſi
autem hæc ſunt inſignia dona, & veſtigium, ac i-
mago

IX.

mago quædam Deitatis, tamen nondum sunt tota plenitudo Deitatis corporaliter, sed tantum quædam quasi contrafactura, (vt ita dicam) Deitatis.

In solo autem DOMINO nostro Iesu Christo habitat tota plenitudo Deitatis corporaliter. In Christo enim Deitas non tantum habitat sua præsentia, essentia, potentia, gratia, & nonnullis singularibus donis, verum etiam ita se totam, in eum hominem (quem assumpsit in vnitatem personæ) effudit, vt non quidem Substantia Deitatis mutata sit in substantiam humanitatis, sed aliqui omnem maiestatem & gloriam eius habeat. Et hanc quidem maiestatem habuit iam inde ab initio assumptionis seu incarnationis: potuisset quoque ea semper vti, quemadmodum eam aliquo modo coram tribus suis Discipulis in monte Thabar' patefecit & ostētauit, *ἐκείναι δ' αὐτόν*, hoc est, inaniuit autem seipsum (vt Paulus loquitur) tempore carnis suæ, ad procurandam nostram salutem & redemptionem. Philip. 2.

Inter species autem diuinæ maiestatis & glorię, non sunt postremo loco ponendæ, omnipotentem esse, & omnia implere. Has enim maiestatis species, vniuersa sacra scriptura Deo tribuit, & copiose explicat. Quod vt in præsentia pluribus exponatur, superuacaneum iudico.

Cum igitur Deitas in Christo effuderit omnem
C suam

suam maiestatem & gloriam, sine vlla mensura, in
humanitatem à se assumptam, sicut & Ioannis,
cap. 3. dicitur: Quem Deus misit, verba Dei lo-
quitur. Non enim ad mensuram dat Deus spiri-
tum. Pater diligit filium, & OMNIA dedit illi
in manum, & necessario sequitur, quod & huma-
nitas Christi, quæ à Deitate assumpta est in vnita-
tem personæ, facta sit omnipotens, & omnia im-
pleat.

Sed hîc solet dici, Fatemur quidem vnionem
duarum naturarum, diuinæ & humanæ in Chri-
sto, nec sumus Nestoriani, vnaquæuis autem na-
tura retinet suam proprietatem. Et sicut diuina na-
tura in Christo non est mortalis, sed tantum hu-
mana, ita & diuina tantum natura in Christo est
ubiq; et non humana. Respondeo. Primum, Cum
in hoc negotio mentio fit illius vocabuli (vbiq;)
teneri uix possumus, quin suspicemur, Antagoni-
stas nostros semper imaginari externam quan-
dam & mundanam, atq; crassam & spatiosam, in
omnia loca quæ sunt in & intra cœlum & terram,
extensionem ac diffusionem, cum ne quidem ip-
sam diuinam Christi substantiam tali modo ex-
tendamus & diffundamus. Quid igitur accidisset
nobis, quod humanam Christi substantiam tam
crasso & locali modo extenderemus? Illud autem
dicimus, quod iuxta sacram Scripturam, et senten-
tiam

X.

tiam vetustioris & purioris Ecclesiæ, Deus & homo sint in Christo ^{ἑνὺς Χριστὸς, ἀρρίστωτος, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως,} hoc est, inconfusibiliter, immutabiliter, indiuisibiliter, inseparabiliter, vna hypostasis seu persona, quam ne mors quidem diuidere ac separare poterit. Ex hoc autem certissime sequitur, quod vbi cunctæ est substantia Deitatis Christi, ibi etiam sit substantia humanitatis eius. Quare cum manifestum & confessum sit, quod diuina substantia Christi omnia impleat, fieri non potest, quin omnes sana & christiana mente præditi, fateantur humanam etiam substantiam Christi omnia implere. Quo modo autem hoc fiat, nulla humana ratio, in hac quidem uita, comprehendere potest, sed necesse habemus hoc referre ad diuinam maiestatem & omnipotentiam, nec dubitamus, quin ex clementia Dei, suo tempore, non quidem in terrena aliqua sed in cœlesti Academia apud DOMINUM nostrum Iesum Christum, omnino rectè & perfectè intelligere discamus, & fruamur.

Deinde, etsi nos quoque fateamur, quod in Christo vnaquævis natura, diuina videlicet & humana, diuersas habeat proprietates, tamen propter harum proprietatum diuersitatem, duæ naturæ seu substantiæ in persona Christi, non sunt à se inuicem ita separandæ & discernendæ, vt diuina substantia non habeat vbiq; secum in vnitæte perso-

næ, humanam. Nec illud sentiendum, quòd humana substantia Christi, sit hoc tempore, postq̃ ascendit in cœlum, locali tantum modo in cœlo, sicut corpus solis est in cœlo, & substantia diuina sit in terra absq; humana, sicut radius solis &c. Nam si res sead hunc modum in persona Christi haberet, non esset personalis duarum naturarum vnio, sed tantum (vt illi locuti sunt) attingentia, vel assistentia, aut societas. Esi autem non potest in toto orbe terrarum exemplum inueniri (sicut suprà diximus) quod hanc duarum diuersarum naturarum vnionem in Christo, satis explicet, tamen Athanasius conatus est aliquid, cum proponit nobis exemplum de anima & corpore hominis. Dum enim homo, homo est, corpus & anima vnà coniuncta sint, necesse est. Et ubicunq; est anima, ibi & corpus est. Ac potest quidem anima cogitatione sua longius oberrare, si autem homo, verè est homo, seu persona humana, necessarium est, vt substantia animæ, & substantia corporis vnà sint coniuncta, etiamsi vnumquodq; horum suas diuersas habeat proprietates. Idem dicendum est de persona Christi. Esi enim proprietates duarum naturarum sint inter se diuersæ, nec altera natura in alteram mutatur, tamen substantiæ duarum naturarum semper ita sunt vnite, vt iuxta vim & conditionem personalis vnionis, nunq̃ possint

XI.

possint, propter varia locorum spacia & interval-
la à se inuicem separari.

Præterea magnum est discrimen inter substan-
tias duarum naturarum in Christo, & inter pro-
prietates seu actiones earum. Substantiæ enim
manent perpetuo in suo statu inuiolatae, nec altera
mutatur in alterā, quippe quòd Deitas sit substan-
tia seu essentia Spiritualis, quæ non sit creata, sed
fuerit ab æterno, humanitas autem sit essentia cor-
poralis, constans ex anima & corpore, nec fuerit
ab æterno, sed suo tempore à Deo creata. Hæ duę
substantiæ manent inuiolatae, & immutabiliter
vnitæ, in vna persona Christi. Proprietates autem
& actiones harum naturarum, ea sunt conditio-
ne, vt altera alteri suas proprietates seu actiones
communicet, quod communicationem Idioma-
tum vocant. Et quanquam aliquot proprietates
mutantur, manent tamen substantiæ immutatae.
Exempli gratia. Esse immortalem, proprietas est
diuinæ naturæ, mortalem autem esse, proprietas
est humanæ naturæ. Etsi vero, si de Christo pro-
prie loquendum est, Christus non fuit humana sua
natura morti necessario obnoxius, quippe quòd
ipse nullum vnquam peccatum, propter quod
mors intrauit in humanum genus, fecerit, nec in-
uētus fuerit dolus in ore eius, tamen sua sponte fa-
ctus est mortalis, & suscepit mortem, non sua cau-

fa, sed tantum propter liberationem humani generis, iuxta vetustatis dictum: Christus mortalis fuit Voluntate, non Necessitate. Sed quomodo hoc factum est? Num diuina natura in Christo, non est facta passionis & mortis Christi particeps, propterea quod ipsa sit immortalis? Negari certe non potest, quin facta sit suo modo particeps. Est enim diuina natura per se est immortalis, tamen quia est in Christo, cum humana natura, in indiuiduam personam vnita, non fuit tantum cum ea præsens in passione & morte, sicut cum alijs Sanctis, verum etiam facta est earum tam personaliter particeps, vt verè dici potuerit, Deus ipse passus est & mortuus. Deinde, postquam Christus surrexit à mortuis, & factus est etiam iuxta humanam naturam immortalis, quis diceret, ipsum, propter hanc causam, non mansisse verum hominem?

Eodem modo dicendum est de proprietate, quæ est, Vbiq; esse, seu omnia implere. Hæc enim proprietas conuenit tantum diuinæ naturæ. Sed quia diuina natura in Christo assumpsit humanam in vnâ indiuiduam personam, non est dubium, (nisi apud homines *ἡμετέρας*, qui non accipiunt ea quæ sunt Spiritus Dei) quin hanc proprietatem, quæ est, omnia implere, cum humana natura ita communem habeat, vt in nullo loco, ab ea sit separata,

XII.

rata, & vbicunq; dici potest, Hic est Christus Deus, vnà cum sua maiestate & omnipotentia, ibi etiam verè dicatur, Hic quoq; necessariò est Christus homo vnà cum corpore & anima sua.

Nos quidem non negamus, quin in suo sensu verè dici possit, Christum esse in terra, aut in cœna sua, tantum iuxta diuinam naturam. Nam, si hoc dictum sic intelligatur, quod homo Christus sit à diuina natura in terra, aut in cœna ita separatus, vt sit vnà cum corpore suo multis myriadibus locorum, à terra aut cœna seiunctus, & supra, in nouo cœlo (quod de Empyreo intelligimus) commoretur, & hinc inde obambulet, affirmamus esse falsam opinionē, qua nihil certius est, quam quod persona Christi diuideretur.

Si autem illud dictum intelligatur, quod etsi Christus verus Deus & homo omnia tam diuinitate, quam humanitate sua implet, tamen nō habeat hanc maiestatem originaliter ex ipsa humanitate, quæ natura sua, non potest, nisi in vno loco esse, sed habeat eam tantum ex diuinitate, à qua tamen humanitas nullo in loco separata est, fatemur veram esse sententiam, nec posse ab vllò firmis argumentis refutari. Nam quod Christus humanitate sua omnia impleat, non oritur, ex humana vel natura vel proprietate, sed tantum ex diuina natura quæ humanam in indiuiduam vnitatem personæ

sonæ assumpsit. Quare, etsi hæc duo, essentiae diuinae & humanae naturæ, & proprietates, earum sunt per se diuersæ, tamen quia essentiae duarum naturarum in Christo, in vna persona, non dico, commixtæ, confusæ aut mutatæ, sed vnitæ sunt, necesse est, vt & proprietates vnà coniunctæ sint, & alteri naturæ ab altera communicentur.

Sed hic nequaquam sentiendum est, quod postquam **DOMINVS** Iesus Christus omnia iuxta diuinam suam naturam, vna cum humanitate sua, incompræhensibili & incircumscripto modo implet, non possit, vna cum corpore suo, etiam locali modo, sicut & ante ascensum suum in cælum, in aliquo certo loco esse. Nam quemadmodum Christus non fuit mortalis, humana sua natura, quippe quæ in vtero matris concepta erat de Spiritu sancto, & nullum peccatum (ex quo mors originem suam trahit) fecerat, id quod aliquo modo in transfiguratione sua in monte Thabor testificatus est. Et apud Ioannem cap. 14. dicit. Venit princeps huius mundi, & in me non habet quicquam. Et tamen potuit esse mortalis, adeoque factus est vere mortalis, donec morte sua peccata nostra expiaret. Ita etiam humanitate sua implet omnia, quippe quæ cum diuina substantia, in indiuidua persona, vnita sit, potest tamen interea in vno tantum certo loco, corporali & locali modo esse,

XIII.

esse, sicut & ab initio conceptionis suæ usq; ad resurrectionem suam, ac postea, sæpe numero usq; ad ascensum suum in cœlum, in certo loco localiter fuit.

Sed quid multis, de corpore Christi, imò de toto homine Christo, qui cum filio Dei vna est persona, differere opus fuerit, quādo vulgaribus hominum corporibus, quæ non sunt vna persona cum Deo, multa admiranda aliquoties accidere soleant, & plura, ac magis miranda in resurrectione accident, & tamen retinent veritatem corporum, ac manet humana substantia inuiolata?

Diuus Paulus ad Corinthios scribens: Seminatur, inquit, corpus animale, resurgit corpus spirituale. Certum autem est, quod resurrecturi sumus, cum vero & naturali corpore, quod etsi non mutatur in Spiritum, sed manet uerum et substantiale corpus hominis, tamen habebit vnà cum humana substantia, proprietates seu dotes Spiritus. Sicut enim Spiritus non indiget corporali cibo et potu, non indiget diuersis locorum interuallis, non indiget corporali protectione de loco in locum, sed conseruatur in vita absq; vllō cibo et potu, vbicunq; voluerit, ibi est in momento & ictu oculi, penetrat sine vllō obstaculo, per ligna & lapides, per ferrum & calibem, quorum tamen nihil attingit, ita etiam glorificabitur humanum cor-

D pus

pus in resurrectione, vt nec potu, nec cibo, nec locis, nec progressionibus de loco in locum, indigeat, sed erit in momento, vbicunq; voluerit, adeoq; cum Christo ipso in cœlesti & æterna fœlicitate, Quod si dictum Augustini. Tolle spacia locorum corporibus &c, illam habet sententiam, quã illi iactant, miramur Augustinum alias scribere. Nec nos moueat, inquit, quod clausis ostijs subito eum apparuisse discipulis scriptum est, vt propterea negemus illud fuisse corpus humanum, quia contra naturam huius corporis videmus illud per clausa ostia intrare. Omnia enim possibilia sunt Deo. Nam & ambulare super aquas, contra naturam huius corporis esse manifestum est, & tamen non solum ipse DOMINVS, ante passionem ambulauit, sed etiam Petrum ambulare fecit. Ita ergo & post resurrectionem suam de corpore suo fecit, quod VOLVIT. Si enim potuit ante passionem clarificare illud, sicut splendorem solis, quare non & potuit post passionem, ad quantam vellet subtilitatem in temporis momento redigere, vt per clausa ostia posset intrare. Hactenus Augustinus. Si ergo Deus potest corpus vulgaris hominis, cœlestibus & spiritalibus dotibus ita ornare, vt tamen maneat verum humanum corpus, sicut paulo ante ex Paulo, & nunc ex Augustino, de corpore Petri commemorauimus, quomodo

XIII.

quomodo non posset etiam illud corpus, aut hominem, qui est cum ipso vna persona sic ornare, euehere & exaltare ut vnà cum ipso omnia impleat, & tamen maneat interea in sua substantia verus homo. Scribit & Thomas ipse Aquinas, corpus Christi, inquit, conuenienter potest esse cum alio corpore in eodem loco, nō ex proprietate corporis, sed per virtutem diuinam assistentem et hoc operantem. Et Scotus: Certissima (inquit) maxima est, quod Deo est possibile, omne quod non includit euidenter contradictionem, & ad quod non sequitur necessariò contradictio. Huiusmodi autem est, idem corpus esse in pluribus locis. Hoc etiā patet per intellectum terminorum, cum enim dico idem corpus esse localiter in diuersis locis, nihil dico supra corpus, nisi quendam respectum extrinsecus aduenientem, fundatum in quanto ad aliud quantum circumscribens. Talem autem respectum plurificari super idem fundamentum ad diuersos terminos nō implicat contradictionem. Verum est tamen, quod hoc nō oportet fieri, virtute naturæ creatæ, non propter impossibilitatem diuersorum **VBI**, circumscriptorum, in eodem corpore locato, sed quia prætaxatus est agenti naturali talis modus agendi, vt non possit ponere vnum corpus in aliquo loco, nisi amoueatur ipsum ab alio priore. Haftenus Scotus.

D ij Ex

Ex his perspicuum est , quod etiam Scholastici ipsi Scriptores, qui commenti sunt cœlum Empyreum , sentiunt , vnum corpus posse esse in pluribus locis, & tamen manere verum corpus. Quare incertum illud ac minime firmum axioma Bullingeri & suorum adiunctorum, videlicet, Nullum verum corpus posse esse sine certo & intervallis suis distincto loco , adeoque corpus ipsum Christi necesse habere in vno peculiari, certo & circumscripto loco cœli esse, nulla ratione approbati, & laudari potest, quemadmodum hoc copiosius in libello, cui titulus est. De personali vnione duarum naturarum in Christo &c. demonstratum est.

Sed dices : Patres etiam ipsi crediderunt & docuerunt vnitatem persone Christi, & tamen interea non concesserunt , quod corpus Christi omnia impleat, &c. Respondeo. Patres etiam crediderunt & docuerunt corpus & sanguinem Christi verè in cœna esse præsentia , quemadmodum nostri è Scriptis ipsorum publicè sunt testificati. Et nos haudquaquam dicimus, corpus Christi esse ubique locali & circumscriptiuo modo , sicut nec Deus ipse tali modo ubique est , sed illud dicimus, quod ubicunque Christus sese corporaliter & mundano more patefacit & reuelat, ibi sit etiam in vno loco circumscriptiuè. Et tamen cum filius Dei assumptus

XV.

sumpserit hominem, in vnam indiuiduam personam, affirmamus Deitatem nusquam velle absque sua humanitate esse. Quod si Patres senserint, personam Christi ita diuidendam, ut filius Dei non ubique habeat ineffabili modo secum assumptam humanitatem, sentiant hoc suo periculo, nobis cum tali sententia nihil est negotij, sed potius retinebimus, diuina clementia adiuti, T O T V M Christum, eumque indiuisum, nobiscum in terra & in cœna, non autem terreno, aut crasso modo, qualem humana ratio fingit, sed qualem nouit ille, qui non dedignatus est cum homine vna indiuidua persona fieri, et in hunc assumptum ac sibi vnitum hominem totam Deitatis suæ plenitudinē *σωματικῶς* effundere. Et cum dixit: Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consumationem sæculi, non possumus, nec debemus illud (E G O) pro Diuinitate tantum intelligere, & dimidium Christum facere, sed intelligimus pro toto Christo, qui est Deus & homo. In qua sententia, oramus D O = M I N V M Deum patrem omnipotentem & clementissimum, ut nos Spiritu sancto suo, perpetuo conferuet.

Cæterum, quod ex Epistola ad Hebræos. Debit per omnia fratribus similis fieri, obijci solet, non ita priuat Christum sua maiestate, sicut illi existimant, Quid enim? Num illud P E R O M N I A, sic
D in intelli=

intelligendum est, vt nullum prorsus sit discrimen
inter Christum & alios homines: Dicamus igitur
Christum non esse natura Deum, eò quòd nec alij
homines sunt natura Diij. Dicamus Christum in
sepulchro vidisse corruptionē, eò quòd & alij ho-
mines vident corruptionem. Dicamus Christum
non fuisse in hac terra transfiguratum, eò quòd
nec aliorum hominum natura fert, vt in hac terra
transfigurentur. Quanta hæc sunt absurda? Cum
ergo dicitur, Christum factum esse similem fratri-
bus per omnia, non simpliciter de rerum omnium
similitudine, sed iuxta suum certum modum in-
telligendum est: Primum, quod Christus habeat
animam rationalem & corpus humanum, sicut a-
lij homines, vt substantia sua verus sit homo. Vn-
de dicitur: Quia pueri cōmunicauerunt carni &
sanguini & ipse similiter participauit iisdē. Dein-
de Christus suscepit in se humanas imbecillitates,
vt plane eodem modo afflictus, & animo affectus
fuerit in aduersis, & ærumnis, sicut alij homines,
excepto peccato. Interea autem maxima omnium
est dissimilitudo, Christus enim natura Deus est,
& duæ naturæ, diuina & humana, in Christo sunt
vna persona, quod de nullo alio homine affirmari
potest. Christus non vidit in sepulcro corruptio-
nem, quam alij homines in sepulcris suis vident:
Christus caput est Ecclesiæ, alij homines, si p̄ij fue-
rint

XVI.

runt, membra quidem sunt Ecclesiæ non autem caput: Christus in media morte vitam ita retinuit, ut sua se virtute à morte excitauerit, alij homines necesse habent aliena virtute excitari. Ac breuiter, Christus vbicunq; est, ibi totus est, Deus & homo. Alij autem homines vbicunq; fuerint, possunt quidem esse adoptati filij Dei, homines tamen sunt, non natura Dij, ut omnia impleant. Quare si similitudo Christi, quam habet cum alijs hominibus, recte intelligatur, non aufert ei suam maiestatem & prærogatiuam, quam habet ex personali duarum naturarum vnione.

Expofui hætenus vnionem duarum naturarum in Christo, & proprietatem ac ornatum corporis Christi, quantum quidem ad hoc institutum attinet, de qua re copiosius in alio libello, cui titulus est: de personali vnione duarum naturarum in Christo &c. Nunc autem suscipiemus etiam aliquid de ascensu Christi in cælum, & sessione eius ad dextram Dei, dicendum.

Nam libellus Bullingeri docturus, quod Christus sedeat, aut obambulet supra, in cælo localiter & circumscriptiue, mutuatur initio rationē cæli, de sententia scriptorū Scholasticorum, qui ponunt supra firmamentum, aut cælum, quod vocant stellatum, adhuc tres cælos, primum videlicet mobile, Christallinum seu Aqueum, & Empyreum,
into

imo si dicendum est de numero cœlorum, qui sint, iuxta sententiam Scholasticorum, infra & supra firmamentum, inueniemus quindecim ferè cœlos, tam liberales sunt illi in architectandis cœlis.

Deinde recitat Bullingerus dicta sacre Scripturæ de ascensu Christi in cœlum, ex quibus conatur probare, quod **DOMINVS** Iesus Christus commoretur, locali circumscriptione in supremo cœlo, quod Empyreum vocant.

Ac certissimum quidem est, quod **DOMINVS** noster Iesus Christus ascenderit, quadragésimo à resurrectione die, in monte Oliueti, ad cœlum, in conspectu suorum discipulorum, & subduxit eum nubes ab oculis eorum, nec fuisset opus, ea dicta, quæ de ascensu Christi in cœlum extant, & quæ nemo nostrum negat, tam copiose commemorare.

Sed quod ex his dictis sequatur, supremum cœlum (quod Empyreum vocant) esse certum, peculiarem, & circumscriptum locum, corporalibus spaciis interuallis distinctum, & Christum in eo cœlo circumscriptiue & localiter commorari, sedere, ambulare, iacere, stare, & foras is etiam, sicut nonnulli scribunt, choream ducere, nec posse iuxta naturam humani corporis, aliter consistere, nisi fuerit in certo suis spacijs ac interuallis circumscripto loco, hoc demum nondum est probatum, nec

XVII.

nec vnquam è sacra Scriptura probabitur. Et si libellus Bullingeri secutus esset veram rationem docendi, debuisset initio quæstionem, an sit, tractasse, videlicet, an ex sacra Scriptura certum sit, quod supra firmamentum, seu cælum stellatum, reliqui adhuc in hoc corporali, creato & externo mundo sint, vnus, duo, aut tres cœli, & an cælum illud quod Empyreum vocant, constet è certis & circumscriptis locis. Nam sacra Scriptura, cum describit creationem cœli & terræ, hoc est, huius corporalis mundi, collocat firmamentum, quod est Stellis insignitum, inter aquas superiores & inferiores. Ac de inferioribus quidem aquis, non est dubium, quin nomine earum intelligatur quicquid est infra firmamentum, vsq; ad terram, quod & ipsum cœli nomine venit, vt dici solet: Volucres cœli. Superiores autem aquæ, non sunt infinitum spacium, in quo Deus ante mundum conditum commoratus sit, & nunc Angeli ac Sancti commorentur, sicut humanus intellectus fingere solet, sed quia sunt pars huius corporalis mundi, sunt & ipsæ corporea & finita substantia, qua hic corporalis mundus clauditur & definitur. Quicquid præter has mundi partes, quas Genesis Mosi cælum & terram vocat, in sacra Scriptura de cœlis cœlorum dicitur, hoc iam non amplius ad corporalem hunc mundum, sed ad spiritualem & cœle-

E stem,

Item, quem vocant alterum seu venturum seculum, pertinet. Scriptura enim ponit duplicem mundum, seu duplex seculum. Vnum seculum est corporale, quod constat locis, spatijs & temporibus, & suo diuinitus definito tempore, transibit, sicut Christus dicit, & mutabitur: Alterum est spirituale, quod ab omni tempore & loco absolutum est, & perpetuo constat. Sic & duplex est cœlum, Vnum corporale, de quo in Genesi sicut iam dictum est: Alterum spirituale, de quo illud Psalmi: Laudate eum cœli cœlorum. Et Paulus raptus est in tertium cœlum, non certe corporale sed spirituale, Et Christus in transfiguratione vnâ cum Mose, Helia, & tribus discipulis fuerunt in cœlo, cum tamen essent iuxta externam formam & locum in monte Thabor. In hoc cœlo, ab omnibus locis et temporibus exempto, sunt Deus, Angeli, & omnes Sancti, qui in Christo obdormierunt. Quale autem sit, nulla humana ratio comprehendere, nulla humana lingua exprimere potest. Illud vnum è Scriptura cognoscimus, quod præter hoc firmamentum, & aquas inferiores ac superiores, sit aliud cœlum, non corporale, quod habeat spacia, & mansiones locales, sed spirituale, quod habeat conditiones Spiritus, homini in hac terra inenarrabiles.

Quod cum ita se habeat, reuertemur ad cœlum
illud

XVIII.

illud Scholasticorum, quod Empyreum vocant. Nos quidē hactenus existimauimus, quòd hi, qui deferta scholastica Theologia contulerunt se ad sacrā Scripturam, & tamen collocant corpus Christi in corporali cœlo, collocarent ipsum in firmamento seu cœlo stellato, iuxta illud Eusebii dictum: Corpus assumptum ablaturus erat ab oculis, & illaturus sideribus. Nunc autem, quia videmus eos opem petere à Scholasticis, & vnā cum ipsis fingere cœlum Empyreum, in quo collocent corpus Christi, videamus, quā constanter Scholastici de hoc cœlo scribant.

Gabriel Biel nō extremæ inter Scholasticos Scriptores autoritatis scribit: Cœlum Empyreum non inueniri positum, nisi autoritate Strabi, Bedæ & Basilij &c. Ex hoc haud obscure intelligimus quod prius ignotū fuerit cœlum Empyreum, q̃ horum scripta extiterunt, vt manifestum sit, cōmentum de cœlo Empyreo recens, post Apostolica tempora, absq̃ sacræ Scripturæ autoritate, excogitatum esse. Et quanquā dici posset, quòd nomen quidem cœli Empyrei non fuerit ante ea tempora vsitatum, rem autem ipsam ab initio extitisse: tamen ne hoc quidem habet testimonium sacræ Scripturæ.

Scribit etiam Lyra (qui & ipse magnā apud id genus homines autoritatē habet) quòd Doctores dubitent, num cœlum Empyreum sit corporalis locus, an non.

E ij Non=

Nonnulli scribunt, hoc cœlum stare immotum, Alij scribunt, esse passibile & mobile, ac deinde sicut partes aëris diuidi posse.

Et si autem non enumeramus hæc Scholasticorum testimonia, illo consilio, vt mutuemur lucem à tenebris, tamen, quia hi Scriptores plurimum celebrant cœlum Empyreum, prodest scire, quod etiam ipsi dubitent, num sit aliquod cœlum Empyreum, & num hoc cœlum sit locus spatijs & intervallis distinctus. Qua igitur fronte audet nobis libellus Bullingeri tale aut simile cœlum, tanquam peculiarem, certum, & spatijs suis circumscriptum locum ita obtrudere, vt planè non liceat nobis de eo dubitare, adeoque definiat, quod quicumque non crediderit Christum corporali & locali modo in eo cœlo commorari & obambulare, is non credat, Christum habere verum corpus, nec credat esse resurrectionem mortuorum, & vitam æternam, sed potius hoc ipso vera & Christiana ac orthodoxa fides negetur. Hæc ceriè atrocissima est criminatio, & contumeliæ plena, ac præter omnem æquitatem & veritatem in nos contorta.

Iam & libellus ipse hoc cœlum describit, quod sit inuisibile, spirituale, supra omnes alios cœlos, extremum atque supremum, reuera Thronus, sedes & domus patris & Dei nostri. Si ergo hoc cœlum sua substantia est spirituale & inuisibile, fieri non potest,

XIX.

potest, vt sit distinctum in varia ac spacioſa loca, in peculiares & diuerſas mansiones, in quibus singuli Sancti ſua habeant ſingula hoſpicia & habitacula, è quibus egrediantur & ingrediantur, in modum propè cubiculorum ſeu Cellarum, quod genus hæcenus in dormitorijs monaſteriorum uſitatum fuit. Hæc enim omnia ſunt corporalia & viſibilia, nec poſſunt, niſi in corporalibus locis ac ſpacijs conſiſtere. Quod autem Chriſtus dicat: In domo patris mei multæ ſunt mansiones, & vado ad parandum vobis locum, &c. non eſt obſcurum, quod in deſcribendo ſpirituali & cœleſti mundo, & in explicanda vtcunq; conditione eius, neceſſe habeamus mutuari vocabula ex hoc corporali & externo mundo, ac Metaphoriſ ſeu translationibus vti, ſicut & de Deo ipſo mutuaticijs vocabulis loquendum eſt. Exempli gratia: Deus aſcendit, Deus deſcendit, manus, pedes, oculi Dei &c. cum tamen manifeſtum ſit, quod hæc non ſint de corporali ſeu mundano modo intelligenda. Nec veteres vnquam, quod ego ſciam, interpretati ſunt mansiones, quas Chriſtus dicit eſſe in domo patris ſui, de locis ſeu habitaculis corporalibus, interuallo ſpaciolorum diſtinctis, ſed de gradibus beatitudinis, de differentijs præmiorum, & de diuerſitate claritatis iuxta illud Pauli; Stella à Stella differt in gloria. Vnde igitur illa noua & inaudita expoſi-

tio, de mansionibus in cœlesti regno localiter distinctis:

Quod si verò omnino vrgeas, in cœlesti regno esse locales spacijs suis distinctas mansiones, cum Christus dicat; Se paraturum Sanctis locum, & in domo patris sui multas esse mansiones, considera mihi quæso, quàm crassæ absurditates sequantur. Primum enim Christus necesse habebit esse loco Oeconomi & dispensatoris, qui in cœlesti regno obambulet, & singulis Sanctis suas peculiare mansiones, vel per vnicas literas, vel per integram scripturam assignet, & eas ibidem collocet.

Deinde necessarium erit, vt in eo loco, in quo sunt tot distinctæ mansiones, publica mensa posita sit, in qua Christus cum discipulis suis cibum sumat. Necessarium etiam erit, vt multi sint ibi throni, in quibus discipuli collocentur, dicit enim Christus apud Lucam Cap. 22. Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam, in regno meo, & sedetis super thronos, iudicantes duodecim tribus Israel.

Hic audis in cœlesti regno, de mensa, de cibo & potu, de thronis, de sessione &c. Si ergo autoritate horum dictorum: Vado ad parandum vobis locum, Et, in domo patris mei sunt multæ mansiones, necessarium fuerit, vt sint in cœlesti regno diuersæ

XX.

uerſæ mansiones locorum ſpacijs & interuallis diſtinctæ, neceſſarium etiam erit, vt ſint ibi, iuxta alterum dictum Chriſti: Diſpono vobis regnum, vt edatis & bibatis ſuper menſam meam &c. externæ & corporales menſæ, & externa conuiuia, fortassis etiam, poſt ſumptum cibum, choreæ & ſaltationes, ſicut in nuptijs fieri ſolet, quod & nonnulli Scholaſticorum ſentiunt. Quæ tandem abſurditates non ſequentur? quod tandem Thalmudicum & Mahumeticum cœlum non extructur? Si autem illi permittunt in vocabulis menſæ, conuiuij & thronorum Metaphoram, cur eam in eodem argumento non permitterent etiam in vocabulis loci & mansionum?

Cæterum, cum in libello additur, quòd homines, ac Chriſtus ipſe quoq; attollant in inuocatione nominis Dei, oculos & manus, in cœlum &c. oprarim, vt iſti non abuterentur noſtra patientia, nec tam ſecurè periculum de noſtra ſimplicitate facerent. Nam, quod in inuocatione nominis Dei ſoleant oculi & manus ad cœlum attolli, non ſignificat, Deum eſſentia, potentia, & præſentia ſua plus eſſe in cœlo quàm in terra, multò minus ſignificat Deum commorari in cœlo localiter: Cœlum, inquit, & terram ego impleo, dicit **DOMINVS**, nec illud ſignificat, quòd ſit cœlum Empyreum, in quo Chriſtus & Sancti localiter, in peculiaribus

culiaribus , & spacio locorum distinctis mansionibus habitet, sedeat, stet, & obambulet, sed est externa pædagogia, qua nos ipsos admonemus , & alijs significamus, nos non inuocare nec opem petere à falsis & mortuis Dijs, sicut Ethnicis, sed à vero & viuente Deo , qui cœlum & terram creauit. Solent huius Pædagogicæ etiam aliæ causæ commemorari, de quibus in præsentia nihil opus est dicere, cerè inter eas nulla extat , quæ doceat, nos idcirco in inuocatione extendere manus & oculos in cœlum , vt significetur supra firmamentum seu cœlum Stellis insignitum, esse cœlum Empyreum, in quo Christus & Sancti localiter commorentur.

Extat non dissimile exemplum Pædagogicæ in precatione Salomonis , in qua Israelitæ docentur, vt in exilio & externis nationibus, vertant faciem suam in precatione , versus Hierusalem , & templum eius. Quid? an propterea Deus commoraretur tantum in vrbe Hierusalem, & ex eo tantum loco opem ferret? Sed vt dicamus quod res est, debemus Deum inuocare in Spiritu & veritate, etiã si nec manus nec oculos in cœlum attollamus.

Nam quod etiam exemplum Stephani, qui vidit Christum stantem à dextris Dei in cœlo, in medium producit, miror, quid acciderit Bullingero, quod cum supra dixerit , cœlum in quo Christus habitat, sit spirituale & inuisibile, nunc obtrudat

XXI.

dat nobis Stephanum, qui adhuc in terra existens,
 & cœlum ipsum, & Christum in eo cœlo stantem
 viderit, Hac quomodo conueniunt? Exemplum
 autem Stephani non eò respicit, vt Christus stet
 crasso semper & locali modo in cœlo Empyreo,
 sed est spiritualis visio, & reuelatio, nō totius glo=
 riæ & maiestatis, qua Christus semper in se verè
 ornatus est, sed tantum aliqua ex parte & modo,
 quatenus Stephanus, qui adhuc in hac corporali
 vita existeret, comprehendere poterat, & ad con=
 solationem eius in præsentī periculo sufficiebat,
 sicut & maiestas ipsa Dei peculiaribus visionibus
 patefacta est Patriarchis & Prophetis, ac præsertim
 Esaiæ, Ezechieli, & Danieli, non quidem perfectè,
 qualis ipsa in se est, sed aliqua ex parte, quantum
 humana imbecillitas in hac terra ferre potuit. Alio=
 quisi ex apparitione, quæ Stephano facta est, seriò
 arguitur, Christum tali semper habitu in cœlo Em=
 pyreo versari, quid dicemus de alijs apparitioni=
 bus, quæ factæ sunt à resurrectione (quo & ipso
 tēpore fuit in regno patris sui) cum apparuit Ma=
 riæ Magdalenæ in habitu hortulani, duobus disci=
 pulis proficiscentibus in Emaus, in habitu pere=
 grini: Thomæ, in habitu gestantis cicatrices: sep=
 tem discipulis piscantibus, in habitu mercatoris.
 Quid hic dicemus? Num quia semel talis apparu=
 it, necesse habet semper talis & esse & apparere?

F Quæ

Quæ hinc absurditas non sequetur? Quòd si lo-
quendum est de tempore, post ascensum Christi
in cœlum, verisimile est, Christum lōgè alia forma
apparuisse Paulo, Act. 9. 22. & 26. & alia Ananiæ,
quem Christus iussit Paulo visum reddere, & ma-
nus imponere. Alia quoq; Paulo ipsi, cum & in
templo oraret, & ad tertium cœlum raperetur, &
in Corintho audiret à D O M I N O, ne time,
Act. 18, & Herosolymis videret Dominum sibi a-
stantem, ac dicere: confide Paule, Act. 23. & acci-
peret à Domino de cœna eius, quod & tradidit
Ecclesiæ. 1. Cor. 11. & Dominus aliàs sæpe ei appa-
reret, Act. 26. Initio enim apparuit seuerus & for-
midabilis, postea autem clemēs & consolans. Ve-
teres testificantur de corpore glorificato, quòd ha-
beat in sua potestate, claritatem suam interim sepo-
nere, vt exhibeat se mortalibus visibile, & iterum
se aspectui subtrahere, vt sit inuisibile. Nec obstate
loci distantiam, quò minus adsit quibus velit, neq;
enim amplius naturalibus legibus subijci &c. Hoc
certe nihil aliud est, quàm quòd Christus, cum vo-
luerit hominibus vel in cœlo vel in terra apparere,
primum quidem, non necesse habeat de loco in lo-
cum moueri, & gradatim vel ascendere vel descen-
dere, sed antea verè & personaliter præsto adsit.
Deinde, non sit alligatus ad certam formam appa-
rendi, sed liceat ei, quam velit, & quam iudicaue-
rit

XXII.

rit præfenti negotio aptam & conuenientem, af-
sumere. Pueriles igitur ineptiæ sunt, ex apparitio-
ne, quæ facta est Stephano, arguere, Christum in
cœlo localiter & circumscriptiue commorari.

Nam, quod nonnulli iam veterum, quàm recen-
tiorum tribuunt corpori Christi in cœlo spacium
locale, tantum valeat, quantum rationes eorum va-
lent: & sententiam eorum libenter eò interpretabi-
mur, quod loquantur nō de ipsa maiestatis Christi
veritate, sed de apparitionibus eius, quæ fiunt in
certis locis, siue in cœlo siue in terra, & quod cor-
pus Christi non sic captiuum cœlo includant, vt
nec velit, nec possit verè ac substantialiter in terra
& in cœna præsens esse, & à dignis ac indignis
sumi. Quod si aduersarij non permiserint nobis
hanc interpretatorem, nihil dissimulamus, ma-
lumus sequi, quod sacra Scriptura de corporali
Deitatis plenitudine in Christo, de personali et in-
separabili vnione duarum naturarum in Christo,
de certitudine et veritate verborū Christi in cœna:
Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus, &c.
clare & perspicue tradit, quàm quod Scriptores
Physicis & Geometricis suis speculationibus fasci-
nati sentiunt.

Quod igitur ad ascensum Christi in cœlum (vt
ad institutum reuertamur) attinet, verissimum
quidē est, qđ Christus ^{40.} à resurrectione die ascen-
derit visibiliter in cœlum, sicut antea dictum est: qđ

F ij autem

autem pertransierit, postquā nubes subtraxit eum à conspectu discipulorum, primum Sphæram, aut cœlum ignis, deinde Sphæram Lunę, postea Sphæram Mercurij, Veneris, Solis, Martis, Iouis, & Saturni, deinde firmamentum, postea primum mobile, deinde cœlum Cristallinum, seu aqueum, donec peruenerit in cœlū Empyreum, in quo habeat suum thronum, aut, vt vocant, residentiā (quemadmodum mundani Reges) corporali & locali modo, hoc demum non potest certò & perspicuè è sacra Scriptura probari.

Aliquot Mathematici numerant à superficie terræ, vsq; ad superficiem concauam orbis Stellarati, milliaria communia Germanica 16338562. hoc est, sedecies millena millia, trecenta triginta octo millia, quingenta sexaginta duo milliaria. Addunt nonnulli (quod quidē dictu ridiculum est, sed cum in hoc argumentum pertrahor, cur reticerem?) cœlum tanta altitudine distare à terra, vt si plumbea mola descenderet à cœlo stellato vsq; ad terram, vix in quingentis annis descensum suum (sic enim ipsi loquuntur) compleret. Si verò tanta est altitudo à terra vsq; ad firmamentum, seu cœlum stellatum, immane, quanta erit reliqua altitudo, vsq; ad cœlum Empyreum? Quare si Christus tanta tarditate, & tam pedetentim ascendit à nubibus vsq; in extremum illud Empyreum cœlum, quanta

XXIII.

quanta tarditate ascendit à monte Oliueti, vsq; ad
nubes, profectò periculum erit, ne hætenus ad su-
um cœlestem thronum in cœlo Empyreo perue-
nerit. Nam si habet in cœlo illo Physicam locatio-
nem & mansionem, non video causas, cur non e-
tiam physicè & localiter ascendat, donec ad eam
mansionem perueniat, aut dicendum erit, ipsum
non habere verum corpus. Ponamus autē, quòd
receperit sese in momento & ictu oculi, pro con-
ditione glorificati corporis, ad cœlum Empyre-
um, haud immerito dubitatur, num in ascendendo
diuiserit cœlestes Sphæras, vt potuerit corpore
suo per eas peruenire, sed haud scio, num hoc ei
concederet Aristoteles & reliqui Physici, an pe-
netrauerit eas absq; vlla diuisione, sicut in resurre-
ctione penetravit per lapidem monumenti, & ve-
nit ad discipulos per ianuas clausas. Sed qui sic fen-
tit, necesse habet fateri, quòd duo corpora, videli-
cet corpus Christi, & corpus Sphæræ, per quam
Christus pertransijt, sint simul in vno loco. Hæc
autem est dimensionum penetratio, quam certe
Physica haudquaquam concedit. Itaq; hætenus
non possumus nec cogitare, nec cognoscere, quo-
modo Christus à nubibus in cœlum Empyreum
peruenerit.

Quod si ascensus Christi in hoc cœlum factus
est singulari quodam miraculo, age igitur, quid
est,

B in est,

est, quod tam facile conceditur, duo corpora esse simul in vno loco, ac interim manere vera corpora, & tamen non conceditur, vnum corpus simul esse in duobus aut pluribus locis, ac manere verum corpus? Fortassis autem responderi nobis posset, quod quondam interroganti, quomodo apes in tam parua aluearia ingredi possent, respondit is, qui narrabat alicubi in quadam regione esse tam grandes apes, vt æquarent magnitudine sua nostrates oues, & tamen aluearia essent nostratibus similia, quid autem responsum sit, non est ignotum. Tali responso, an non probè & doctè erudiremur?

Sed hoc vtcumq; sese habeat, profecto certum est, quod postquam Christus ascendit in cælum, sit vna cum corpore suo in regno cælorum. Illud autem in præsentia quæritur, quid sit, & vbi sit illud regnum cælorum, & quomodo Christus in eo cōmoretur? Nam, vt dicam, quod res est, regnum cælorum, de quo nunc agitur, nihil aliud esse potest, quàm regnum cœlestis Dei, & patris DOMINI nostri Iesu Christi.

Math. 13. Tunc iusti fulgebunt, vt sol in regno patris sui.

Math. 25. Venite benedicti patris mei, possidete regnum paratum vobis ab exordio mundi.

Act. 14. Per multas afflictiones oportet nos intrare in regnum Dei. Hoc

XXIII.

Hoc autem regnum Dei, non est nec esca, nec porus (sicut Paulus scribit Rom. 14.) non est nec locus, nec tempus, non est nec Babylon, nec Hierusalem, nec Susæ, nec Roma, sed est Iusticia, Pax, & gaudium in Spiritu sancto. Hæc autem, & id genus alia non habent opus peculiaribus locorum spacijs, nec opus habent locali aliqua latitudine & amplitudine, sed ibi sunt, vbi Deus est propitius, clemens & beatus. Quod si de glorificatis corporibus Sanctorum sermo est, ne ipsa quidem (cum à Paulo, 1. Cor. 15. vocentur spiritualia, sicut antea explicatum est) opus habent spacijs locorum, multo minus indiget corpus Christi, quod est vnà cum filio Dei indiuidua persona, tali locorum cōditione in cœlesti regno. Etsi enim verum est, quod vbi Christus sese in hoc mundo corporaliter patefacit & reuelat (quemadmodum sese in extremo huius seculi die reuelabit) ibi reuelat sese in vno terro & corporali loco localiter. Cum autem considerauerimus veritatem maiestatis eius, tunc vniuersum cœlum & terra sunt ei angustiora, quàm quæ ipsum compræhendere queant, nec vnquam fuit se in locale & circumscriptum spacium, quantumcunq; latum, longum, altum & amplum fuerit, ita includi, vt non etiam sit in alijs locis, non quidem locali, sed cœlesti, & humanæ rationi incomprehensibili modo.

Cum

Cum Christus adhuc ageret in terra, ante suam passionem, erat cerè in regno Dei, postquam enim Deus & homo sunt in Christo vna persona, & apud Deum est Iustitia, Pax, & gaudium in Spiritu sancto, quæ sunt regnum cœlorum, necessario sequitur, quod hæc etiam fuerint, & adhuc sint apud Christum.

Math. 17. Christus transfigurauit se in monte, coram tribus discipulis, & exhibuit eis aliquem gustum regni cœlestis, hoc est, gaudij & felicitatis cœlestis, & tamen hæc res gesta est in his terris, nec necessarium erat, vt propter hæc causam ascenderent in cœlum Empyreum.

Apud Lucam Cap. 10. exultat Christus Spiritu, hoc est, fruitur cœlesti gaudio, & tamen non ascendit in cœlum Empyreum, sed manet in terra.

2. Cor. 12. loquitur Paulus de se ipso, & ait, se nosse hominem, qui raptus sit in Paradisum & in tertium cœlum, & addit, se nescire, an id factum sit in corpore, an extra corpus. Iam, si certum esset, quod Paradisus, seu regnum cœlorum esset tantum in cœlo Empyreo, nec posset esse in terris, non dubitasset Paulus, sed cerè cognouisset, quod non fuisset in corpore, sed extra corpus in Paradiso.

Eph. 1. dicit Paulus: Benedictus Deus & pater DOMINI nostri Iesu Christi, qui benedixit nos omni benedictione spiritali in cœlestibus per Christum

XXV.

Christum. Hæc spiritualis benedictio, & cœlestia beneficia sunt nobiscum in his terris, nec opus est, vt propterea ascendamus in Paradisum, aut cœlum illud, quod fingunt, Empyreum.

Fortassis non erit superuacaneum huc adscribere, quæ Gerson ex reliquis Ecclesiasticis Scripturis, de Paradiso collegit. Quæ res (inquit) est Paradisus? Responsio. Paradisus est clarè videre Deum, facie ad faciem, summè eum amare, & de visione & amore eius inæstimabiliter lætari, absq; quacuncq; inuidia, habere perfectam securitatem sic perpetuò permanendi. Per hoc patet, hominem posse esse in Paradiso, absq; hoc, vt sit superius in cœlis, sicut fuit de latrone, cui in cruce dixit Iesus Christus: Hodie mecum eris in Paradiso. Hactenus Gerson, qui quali quali sit in Ecclesia Dei auctoritate, certe hoc loco recitat communem Ecclesiæ de Paradiso seu cœlesti regno sententiam.

Cæterum, etiamsi Christus non fuerit hoc tempore vnà cum corpore suo localiter in regno cœlorum, tamen Deus tantæ est sapientiæ & potentiae, vt sciret & posset eum verè in omni gaudio & felicitate conseruare. Si enim omnipotens Deus pater, filius, & Spiritus sanctus, inuenit viam, qua ab æterno, & priusquam hunc mundum crearet, & nullum adhuc loci spacium esset, in omni maiestate & felicitate verè constitit, ac perdurauit,

G dubium

dubium non est, quin hætenus non sit nec sapientia, nec potentia ita destitutus, vt non queat viam nosse, qua hoc tempore, & in extremo die Sanctos vnà cum corpore suo in perpetuum, in omni cœlesti gaudio conseruet, etiamsi cœlum & terra huius mundi per ignem expurgentur, & aut tota, sicut nonnulli sentiunt, aut tantum accidentia eorum, manente substantia, intereant, ac iuxta prophetam nouum cœlum, & noua terra, in quibus fortassis nullum erit loci spacium, creentur. Nā, quod Esaïas, & post ipsum Paulus dicit: Quæ oculus non vidit, & auris non audiuit, et in cor hominis non ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se, multò latius & amplius patet, quàm cogitare possunt hi, qui imaginantur, iuxta pictorum artificium, magnum, latum, & amplum cœlum, supra omnes alios cœlos, in quo Deus pater localiter sedeat in regali throno, & prope ipsum Christus filius Dei, ac supra ipsum moueatur, quasi volans, Spiritus sanctus, iuxta autem genua flectat virgo Maria, ac in circuitu obambulent, in suo quisq; ordine, Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, & omnes Sancti, idq; iuxta nouem choros angelorum. Talem cœlestē Oeconomiam possunt oculi, etiam in hac terra, in pictis tabellis aspicere, & humana ratio potest de ijs rebus multa incunda cogitare. In quem ergo vsum Esaïas & Paulus tam
memo=

XXVI.

memorable dictum recitassent? Quare, cum humana mens fingit & imaginatur in regno cœlorum locum spacis circumscriptum & tēpus, sicut oculi in hoc mundo vident, & animus cogitat, confestim resiliamus, & tanquam carnalem phantasiā repudiemus, ac intellectum tam cœlestium & arcanarum rerum, vsq; in regnum Dei, in quo hæc re ipsa patefient, reiiciamus. Interea autem tēporis, talem fidei, spei, & charitati operā demus, vt tantam in regno cœlesti fœlicitatē consequamur.

Quòd autem hic libellus nō solum locum, suis spacis circumscriptum, verum etiam tempus esse, coram Deo, negat, & ait, quòd cum Scriptura affirmat, mille annos esse corā Deo, sicut hesternum diem, fiat collatio quædam, qua ostendatur, Deum non ita æstimare tempus, vt solemus nos & c. manifestum est testimonium, aduersarium quærere effugia, ne necesse habeat veritati locum dare. Cum .n. Scriptura dicit: Mille anni sunt corā Deo, sicut hesternus dies, affirmamus & nos, verè esse collationem aut antichesin, non autem illo tantum modo, quòd coram Deo & in venturo seculo nulla futura sit afflictio Sanctorum, sed multo magis, quòd coram Deo sit æternus & immutabilis rerum status, nec ibi numeretur præteritum, præsens & futurum, sicut in hoc seculo, sed sit sempiterna & immutabilis præsentia. Et quanquam ve-

G ij rustiores

rustiores Patres dicant in futuro seculo esse æternitatem, tamen hic libellus tribuit ei nomē Tēporis. Equidem haud negauerim, quòd liceat æternitatem vocare tempus, non autem est tempus caducum, mundanum, Aristotelicum, sed perpetuum, cœleste & diuinum, vocaturq̃ tempus, non propriè, sed *καταχρησικῶς*, sicut & status rerum apud Deum, & in futura cœlesti vita vocari potest Locus, non quòd sit spacijs circumscriptus, & contineat peculiare mansiunculas, cubicula, habitacula & tablina, instar arcium regiarum, in his terris, sed sit vnus perpetuus locus, imò nullus locus, ac prorsus nihil earum rerum, quas humana ratio cogitare, aut humana lingua eloqui potest. Nam quòd tribuitur ei nomen loci, non est propriè, sed *καταχρησικῶς* dictum. Ineptè igitur argui solet: Christus vocat statum venturi seculi in cœlesti regno, Locum, Ergo, necessariò est locus Aristotelicus, & spacijs corporalibus distinctus.

Recitantur in libello Bullingeri etiam alia quædam dicta sacræ Scripturæ, videlicet, cum Angelus ad mulieres dicit: Surrexit, non est hîc. Et iterum: Quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextra Dei sedens. Quæ sursum sunt sapite, nō quæ super terram, Et id genus alia, quibus illi probandum suscipiunt, Christum corpore suo commorari localiter in certo loco, in cœlestibus. Sed
hac

XXVII.

hæc dicta in Scriptis nostrorum, & præsertim D. Lutheri, scilicet memoriæ tam diserte & perspicuè iuxta veram Scripturæ sententiā explicata sunt, ut superuacaneum sit ea hoc loco repetere.

Deinde, si cælum illud, in quod Sancti ingrediuntur, certus fuerit locus, spacijs suis definitus, necessario sequitur, etiam infernum, in quem damnati ingrediuntur, esse spacium locale. Sed quorsum collocabimus eum? Non conuenit, ut collocetur supra cælum Empyreum, fortassis enim fieri posset, ut Deo ipso altior esset. Si autem collocauerimus eum, in medio puncto terre, metuendum est, ne ibi non satis spacijs habeat. Quid enim eo terræ puncto minutius esse potest? Sed hæc ita se habent, ut re ipsa sunt, equidem, postquam exposui, quod cælum, in quod Christus ascendit, & in quo commoratur, non sit certus locus spacijs localibus definitus, sed sit regnum Dei patris cælestis, tam in cælo, quam in terra, vbicunq; Deus omnipotentia & clementia sua regnat, nec sit ad vllum certum locum alligatum, exponam nunc sententiā huius libelli, de dextra Dei, ad quam Christus cōsedit, & respondebo ad eam, quantum DOMINVS mihi clementer concesserit. Nam quemadmodum cælum, in quo Christus & Sancti commorantur, est in hoc libello peculiaris, certus, interuallis suorum spaciolorum definitus locus,

G. iij ita

ita dextera Dei, ad quam Christus sedet, est ei idem ipsum cœlum, ac certus spacijs suis definitus locus.

Hæc iam est in illo nostræ religionis articulo, (Christus sedet ad dextram Dei patris) noua, & hætenus in Ecclesia Christi, inaudita interpretatio. Audiamus ergo opinatas probationes, quas hic libellus recitat.

Proponitur enim & assumitur in eo, quòd dextera Dei, ad quam Christus sedet, sit plane illud ipsum cœlum (sicut iam dictum est) ad quod Christus ascendit, & quia hoc cœlum sit locus spacijs suis localibus definitus, idcirco necessario sequatur, quòd & dextera Dei sit spaciū locale &c.

Respondeo. Nondum firmis argumentis probatum est, quòd cœlum, in quo Christus sua maiestate commoratur, sit certus & suis spacijs definitus locus, sicut antea ostendimus. Nec probatum est, quòd Christus vnà cum corpore suo, necessario sit in certo & circumscripto loco. Esi enim nomen cœli idem significare potest, quòd dextera Dei, cum nomine cœli intelligitur omnipotens & coeleste regnum Dei, ubiq; diffusum, tamen illud nōdum probatum est, quòd cœlum, in quo Christus nunc cum corpore suo habitat, necessario sit peculiaris et circumscriptus locus. Quare nec illud hætenus probatum est, quòd dextera Dei sit circumscriptus locus. Nam quæ de loco, quem Christus affirmat se
suis

XXVIII.

suis parare, & de multis mansionibus in domo patris recitantur, suprà satis explicata sunt.

Deinde aliquoties in medium producitur dictum Augustini: Tolle spacia locorum, &c. sed quid de hoc dicto sit sentiendum, paulò ante copiosè demonstratum est, & pertinet hoc dictum, non in articulos nostræ fidei, sed in Physicam & Mathematicam. Ac mirandum est, qua fronte audeant isti nos defectionis & abnegationis Christianæ fidei accusare, quod rejiciamus dictum à media Aristotelica Philosophia sumptum, & ad explicandos articulos fidei impertinenter accommodatum.

Terrio, Recensetur exemplum Stephani, sed & de hoc satis suprà dictum est. Video quidè aliquot Patres recitare hoc exemplum, ut probent Christum esse localiter in cœlo, sed idè accidit eis, quod Augustinus sibi accidisse fatetur. Quicquid, inquit, priuabam talibus spacijs, nihil mihi esse videbatur. Quod si sentiunt Christum tali & tam crassa forma versari in cœlo, quali apparuit Stephanò, nec se inclinasse ad caprum oculorum Stephani, sed in cœlo illo quod somniant, mansisse, miraculum in oculis Stephani, omnia ferè alia miracula excellens, editum sit, necesse est. Oculi enim eius tam acuti & perspicaces redditi sunt, ut visu suo penetrauerit nō tantum ad firmamentum stellarum, verum etiam ad cœlum Empyreum, hoc est,
per

per tanta locorum interualla, vt propemodum hu-
mana Arithmetica & Geometria, nec numerari,
nec mensurari queant. Et quod in ea apparitione
scribitur, cœlos fuisse apertos, quomodo conueni-
et cum ijs Scriptoribus, è quibus sententia de cœlo
Empyreo sumpta est, & qui sentiunt hoc cœlum
non esse mobile ac diuisibile? Si dixeris diuinum
miraculum tam in oculis Stephani quàm in appa-
ritione cœli æditum esse, quid aliud responden-
dum esset, quàm quod hi oculi & hoc cœlum, non
manserint veri & naturales oculi, nec verum &
naturale cœlum, propterea quod contra naturam
illi quidem acuti sint redditi, hoc autem diuisum
fuerit? sic enim argumentatur de corpore Christi,
quod cum contra naturam dicatur nō esse in loco
localiter, negetur verum esse corpus. Quod si ex
diuino miraculo concedunt tantum acumen ocu-
lis Stephani, vt possint acie sua vsq; ad tam im-
mensa locorum interualla pertingere, mirandum
est, quod tanto odio aduersus corpus Christi fe-
rantur, vt non concedant ei **ex** personali vnione,
hoc est, ex miraculo omnia miracula superante,
tantam, vt ita dicam, subtilitatem, vt omnia im-
pleat, & interim tamen maneat verum & naturale
corpus. Sed mirum non est, quod humana sapien-
tia, nā intelligendo, in tam cœlestibus mysterijs,
nihil intelligat.

Quarto

XXIX.

Quarto, recitantur multa dicta è sacra Scriptura, de sessione Christi ad dextram Dei. Certissimum quidem est, quòd Christus sedeat ad dextrā Dei, verissima quoq; sunt testimonia sacrae Scripturae, sed quòd ex hoc sequatur, dextram Dei esse peculiarem locum ceris spacijs circumscriptum, in quo Christus corpore suo localiter sedeat, stet, ambulet, & spacietur, hoc demum nondum est probatum. Aliud est, fortiter asserere, aliud firmiter probare, sæpe quidem ac multum in hoc libello asseritur, quòd dextra Dei sit certus locus, sed nulla extat firma probatio. Dicta enim Scripturae, quae recitantur, probant quidem, quòd Christus sedeat ad dextram Dei, nō autem probant, quòd hæc Dei dextra sit certus locus suis spacijs circumscriptus,

Quinto, citantur etiam Ecclesiastici Scriptores, sed facilis est responsio, quòd sententia ipsorum tantum valeat, quantum ipsi testimonijs sacrae Scripturae, rectè intellectis, aut alijs certis argumentis probare possunt. Nam & Scriptores ipsi non aliter fidem dictis suis exigunt. Ac si Apostoli varias habuerunt carnales cogitationes, ante diem Pentecostes, de regno Christi, etiamsi tunc habuerunt aliquot dona Spiritus sancti, cerè fieri potuit, vt & Ecclesiastici Scriptores habuerint quidem multum carnalium cogitationum, de commotione Christi in cælo, non autem ad extremum

H propugna-

propugnarint , aut si recte essent eruditi , propugnaturi fuissent.

D. Lutherus *foelicis memorix* , in libello , cui titulus est. Quod verba Christi : Hoc est corpus meum &c. adhuc firma consistent , tanta diligentia , & tam certis argumentis docuit & explicuit , quid sit *dextra Dei* , & quod Christus necesse habeat humanitate sua omnia implere , propterea quod humanitate sua , ad *dextram Dei* , quæ omnia implet , sedeat , vt non queam in animum inducere , quod si quis eum libellum serio , & in timore DOMINI legerit , vel audierit , possit bona conscientia resistere , & contrariam sententiam propugnare.

Sed & alij vetustiores Scriptores perspicue asserunt , *dextram Dei* , non esse localem , sed summam maiestatem , gloriam , honorificentiam , potentiam , beatitudinem & *foelicitatem Dei*.

Basilii in opere de Spiritu sancto ait : Sedere ad *dextram Dei* , non est versari in certo loco , sed pari potentia cum Deo regnare ,

Augustinus dicit : Ad *dextram intelligendum* est , dictum esse , in summa beatitudine , vbi iustitia , & Pax , & Gaudium est.

Et Damascenus : A dextris Dei & patris (inquit) sedere dicimus Christum corporaliter , verum non localem *dextram Patris* dicimus. Quo pacto

XXX.

facto enim, qui incircumscriptus est, localem habeat dextram? Localis enim dextra & sinistra eorum, quæ circumscribuntur, existant. Dexteram igitur Patris intelligimus, gloriam & honorificentiam Deitatis, in qua filius Dei ante secula existens, ut Deus, & Patri consubstantialis, in novissimis diebus incarnatus est, & corporaliter sedet, conglorificata carne eius. Adoratur enim cum sua carne ab omni creatura, &c. Quòd autem Damasceus dicit, Christum corporaliter sedere, non est intelligendum, quòd sentiat dextram Dei esse locum circumscriptivum, & quòd Christus sedeat in cælo localiter, sed quòd Christus iam non tantum Deitate, verum etiam corpore suo sit glorificatus, sicut seipsum mox exponit: Conglorificata, inquit, carne eius.

Quid autem opus est testimonia Ecclesiasticorum Scriptorum pluribus recitare, cum nihil certius sit, quam quòd nullo prorsus sacræ Scripturæ testimonio probari queat, eam dextram Dei, ad quam confedit Christus, esse certum & definitum, ac circumscriptum locum in cælo, sed hanc interpretationem esse plane novum inuentum, & in Ecclesia Dei nunquam hactenus auditum. Hic vicissim obijciunt. Imo, inquit, dogma de Ubiquitate novum est inuentum. Respondeo. Si de vocabulo sermo est, non est ignotum, quòd ipsi qui nobis

scum pugnent, excogitauerint hoc portentosum
vocabulum, vt nos de portentoſo dogmate ſu-
ſpectos redderēt. Hæc ſcilicet eſt dilectio fraterna.
Deinde ſi ſermo fuerit de re ipſa, nec illud, niſi apud
eos, qui noſtra ſcripta, tanquam *οὐκ ἔα* cōtemnunt,
ignorum eſt, quòd cum dicimus Chriſtum non
tantum Deum, ſed etiam hominem, omnia imple-
re, non intelligamus localem aliquam implecio-
nem, aut extensionem, & diffusionem, ſed illud ſo-
lum intelligamus, quòd indiſſolubilis vnio dua-
rum naturarum in Chriſto, & ſeſſio Chriſti ad
dextram Dei patris ſui, iuxta veram Scripturę ſen-
tentiam, exigunt, vt in nullo loco perſonam Chri-
ſti diuidamus, ſed vbicunq; fuerit Chriſtus Deus,
ibi etiam ſit Chriſtus homo. Hæc non eſt noua, ſed
vetuſtiſſima ac perpetua & conſtans veræ Eccle-
ſiæ Chriſti doctrina. Illud autem nouum dogma,
nouum & inauditum inuentum eſt, quòd ea dex-
tra, ad quam ſedet Chriſtus filius Dei, ſit certus &
circumſcriptus in cœlo locus, in quo Chriſtus ho-
mo ita commoretur, vt corpore ſuo non poſſit eſ-
ſe, nec in terra, nec in cœna. Quare non moueamur
clamoribus & mendacijs illorum, qui traducunt
nos, perinde ac ſi corpus Chriſti extenderemus in
omnia loca localiter, aut faceremus ex corpore
Chriſti, ſpectrum, ſed firmiter teneamus per gra-
tiam Dei, eam de vnitate perſonæ Chriſti, & ſeſ-
ſione

XXXI.

sione eius ad dextram Dei sententiam, quam nobis Spiritus sanctus in Prophetiis & Apostolicis Scriptis perspicue tradidit, nec patiamur nos ab ea ullis Phisicis aut Mathematicis speculationibus abduci.

Agite dum igitur, hæc omnia, quæ de cælo & dextra Dei exposui, eo respiciunt, ut vera & substantialis præsentia corporis & sanguinis Christi in cœna confirmetur. Hæc certe illa est doctrina, quæ iam inde ab initio patefacti, his temporibus Euangelij, in Ecclesijs eorum imperij ordinum, qui agnoscunt Augustanam Confessionem, ex fundamentis sacrae Scripturæ per gratiam Dei sonuit. Quo autem tempore hæc Confessio, Anno M. D. XXX. in Comitijs Augustanis, ædita est, Cingliani separarunt se publice à nobis, maxime omnium propter doctrinam de cœna Domini, idque magno offendiculo, atque iactura veræ Ecclesiæ Christi. Quare debemus, diuina clementia ita affecti esse, ut iuxta doctrinam Pauli, non circumferamur quouis vento doctrinæ, nec discamus singulis diebus nouam fidem, sed perseueremus constanter in ea doctrina, quam è sacra Scriptura, per Spiritum sanctum percepimus.

Est enim verum est, quod cum alius quispiam, quinon esset in vna persona, Deus & homo, hæc verba, Hoc est corpus meum, hic est sanguis me-

H in us

us &c. dixisset, & in celebratione cœnæ dicere iussisset, necessario aliter, quàm litera sonat, interpretanda essent. Nunc autem dixit ea in nouissima sua cœna, & dicere, seueriter mandauit DOMINVS noster Iesus Christus, qui est verus Deus & homo in vna indissolubili persona, omnipotens & verax, & qui cœlum & terram inenarrabili modo implet, ac ea sententia, quam præ se fert litera ipsa, non solum non pugnat cum ascensu Christi in cœlum, & sessione eius ad dextrā Dei patris, verum etiam confirmatur per ea, quemadmodum & in hoc, & in alijs nostrorum Scriptis verè probatum est. Quare, cum nec homo quispiam Philosophus, nec Angelus, nec Satan possit clarissima verba cœnæ, & manifestam eorum sententiam refutare, non dubito, quin piæ mentes sint in ijs cōstanter perseveranturæ, Experientia ipsa testificatur, quòd non solum prophani, verum etiam sancti & docti homines sepe numero alia quædam peregrinant animo scribebant, quàm reuera sentirent, si recte admonerentur, sed vtantur ijs, quæ ex Aristotele aut Philosophia didicerunt, ex quibus sunt assueti. Hæc autem non debent maiorem habere in Ecclesia Christi auctoritatem, quàm libri ipsi Philosophici, cui rei testimonium ferunt, non tam Ecclesiastici quàm Scholastici Scriptores. Nos non ex Aristotele aut Mathematica, per humanam rationem,

XXXII.

tionē, sed è sacra Scriptura, per Spiritum sanctum didicimus, quod æternus filius Dei factus sit homo, quod habitet in Christo tota plenitudo Deitatis corporaliter, quod Deus & homo sint in Christo vna & indissolubilis persona, vt vbiq; verè & substantialiter est filius Dei, ibi necessariò quoq; sit filius hominis. Breuiter, quod totus Christus impleat cœlum & terram, ac præsertim verè ac substantialiter præsens sit electæ suæ Ecclesiæ, vna cum omnibus suis beneficijs, & dispense ei proprium suum corpus & sanguinem, vt & ipsa fiat corpus & sanguis Christi, ac beneficijs eorum in æternum fruatur.

Recitantur quidem in hoc Bullingeri libello multa Scripturæ dicta, sed hæc multitudo nihil iuuat causam ipsorum. Postquam enim inferunt suas Philosophicas & Mathematicas cogitationes, decentis & circumscriptis locis spiritualis & æterni regni cœlorum, ac dextræ Dei, in sacram Scripturam, perinde est, ac si nullam haberent Scripturam. Iam enim non est ipsis amplius sacra & cœlestis, sed Philosophica & terrena.

Sunt & alij, qui existimant, bono, vt videtur, affectu, huic controuersiæ recte posse consuli, si in explicanda cœna Dominica prorsus abstinereamus à disputatione de ascensu Christi in cœlum, & sessione eius ad dextram Dei, & doceremus tantum
simplicia

simpliciter esse credendum verbis Christi, & uten-
dum cœna in fide. Horum sententiam equidem
plurimum laudarem, si extra hanc controuersiam
diceretur. Nunc autem quid faciamus? Aduersa-
rij ad proturbandam veram & substantialem præ-
sentiam corporis & sanguinis Christi, è cœna do-
minica, obijciunt nobis Physicam humani corpo-
ris proprietatem, ascensum Christi in cœlum, &
sensationem eius ad dextram Dei. Quid? Simus ne
^{per-sonas} & deferamus causam, non quidem nostrâ,
sed filij Dei, DOMINI nostri Iesu Christi? Cer-
te, postquam ad hoc certamen ventum est, vera
Dei Ecclesia exigit in hac re disertam, & quantum
fieri potest, perspicuam explicationem. Quod si
quis tergiversatus fuerit, haud scio, num manife-
stam det significationem, quòd etiam si multa præ-
clara iactet verbis de vera præsentia Christi, & de
usu cœnæ Dominicæ, ac de beneficijs, quæ nobis
in cœna accipienda proponuntur, animo tamen
sit Cingliano. Itaq; nobiscum quidem penè similia
loquuntur, sed dissimiliter sentiunt. Dicunt, Chri-
stum verè esse in cœna præsentem, & maxima no-
bis beneficia æternæ nostræ salutis offerre, sed cum
viferis, vt sententiam suâ de vera præsentia Chri-
sti perspicuè exponant, aut tergiversantur, aut vel
tandem eo delabuntur, vt dicant, Christum esse
quidem verè præsentem, sed tantum diuinitate sua.
Nam

XXXIII.

Nam humanitate sua collocatum esse localiter in cœlo, sicut Sol corpore suo in cœlo collocatus est, sparsis interim radijs suis in terra. Et quanquam fruamur per fidem beneficijs corporis & sanguinis Christi, ipsum tamē corpus & sanguinem multo longius à cœna abesse, quàm cœlum distet à terra. Hi, cum tollant veram præsentiam corporis & sanguinis Christi è cœna, ingens est periculum, ne eam tandem etiam è fide sua amittant.

Sed conferam postremò in pauca, ea, in quibus hæc causa consistit.

Primo, Christus est in vna & indissolubili persona, verus Deus ac homo, & implet omnia, non quidem mundano, crasso, & locali, sed cœlesti & inenarrabili modo.

Secundo, postquam totus Christus omnia implet (eo quidem modo, quem nunc exposuimus) necessario sequitur, quòd verè sit præsens in cœna sua, non secundum vnam tantum partem, sed totus, verus Deus & homo.

Tertio, non solum præsens est in cœna substantialiter, verumetiam certissimè dispensat ibi discipulis suis, sumentibus, siue bonis siue malis verum suum corpus & sanguinem, propterea quòd accipit in cœna panem & vinum in manus, & actis gratijs dispensat inter discipulos, ac dicit: Accipite, edite, hoc est corpus meum &c, accipite, bibite, hic

I est

est sanguis meus. Et hæc verba, quæ videmus aduersarios plerumq; in suis Scriptis præterire ac dissimulare, eo quod sint fudes in oculis & aculeus in cordibus ipsorum, diligenter sunt intuenda. Cum enim vnio duarum naturarum in Christo, ascensus Christi in cœlum, & sessio eius ad dextram Dei patris, probent veram totius Christi præsentiam in cœna, hæc verba cœnæ probant veram corporis & sanguinis sui dispensationem in cœna.

Quarto, etsi totus Christus verè præsens est in cœna, & dispensat ibi corpus & sanguinem suum, tamen non est metuendum, ne habeat necesse in scala, aut alioqui cum labore & molestia de cœlo descendere, aut quòd interea temporis non sit vnà cum corpore & sanguine suo in cœlo, & in regno Patris sui, sed quòd nihilominus maneat apud cœlestem patrem suum in omni maiestate & fœlicitate. Si enim non esset in regno cœlorum nec esset omnipotens, non posset in cœna præsens corpus & sanguinem suum dispensare.

Quinto, Christus dispensat in cœna corpus & sanguinem suum maximè omnium propter hanc causam, vt certificet nos, quòd simus membra corporis sui, & consanguinei eius, ac siamus participes omnium cœlestium beneficiorum, quæ corpore & sanguine (hoc est) passione & morte sua impetrauit, videlicet, fauoris Dei cœlestis patris, remissio-

XXXIII.

remissionis peccatorum, adoptionis in filios Dei,
coelestis hereditatis, ac breuiter, liberationis ab
omnibus malis & sempiternae felicitatis.

Hæc est vera & vetus doctrina religionis,
quam nobis sacra Scriptura, Christus ipse, selecti
Apostoli eius, ac vetustior & purior Ecclesia com=
mendauit, ac in manus, vt ita dicam, tradidit. In
hac doctrina constanter perseueremus, nec sinæ=
mus nos vlla Philosophia ab ea auelli. Omnipotens & clementissimus Deus & pater DOMI=

NI nostri Iesu Christi, conseruet & tueatur
nos per Spiritum sanctum suum, in
vera & pura verbi Dei do=
ctrina, Amen.

Vestrae Celsitudinis

Observantissimus

Ioannes Brentius.

ALPHÆVS VALE- SIANVS CHRISTIANO LECTORI. S.

CUm hic liber D. Ioannis Brentij typis excuderetur, in quo mentionem facit, choreæ cœlestis & molæ plumbeæ per *diâsque* cœli in terram demittendæ, & simili-um à scholasticis Theologis, de cœlo Empyreo confictarū nugarum: fortè fortuna in Typographum incidens, quæ ex Bernhardino & Rosero, per Ioannem Keiserspergium annotata sunt & descripta, speravi pio Lectori non ingratâ fore, si in fine huius libri appendicis loco adijcerentur, vt intelligat, hæc à D. Brentio non conficta esse. Et simul ha-berēt, qui diuersam ab eius sententia opinionem profiten- tur, in quas absurditates sese coniiciant, dum corpus Chris-ti in cœlo Empyreo locatione Physica in vno certo loco collocauerint. Habent & Papistæ (qui hoc nostrorum dis-sidio vnice delectantur) quàm non sit sine ruga ipsorum sponsa, in cuius scola, hæc de Christo tam ludicra & ipsius Maiestate indigna fabricata sunt anilia deliramenta.

EX BERNHARDINO & Rosero.

Quid facient beati in cœlo Empyreo? quale exerci-tium habebunt? erunt ne ibi choreæ & saltationes? Alius quidem respondet, scias, inquit, quod in gloriâ non erunt tales gesticulationes. Sed Bernhardinus diuersum sentit: Non moueant, inquit, te dicta illius Doctoris. Verisimilius est enim, quod illinc fiant choreæ & gesticulationes, omnia enim quæ ad choream suffici-unt &

une et requiruntur, ibi inueniuntur: ad choream enim duodecim requiruntur. Primum, est locus spaciosus. Secundum, locus speciosus siue delectabilis. Tertium, locus luminosus. Quartum, locus firmus. Quintum, iocunditas. Sextum, tranquillitas. Septimum, facietas, quia ante prandium non fit chorea. Octauum, ebrietas. Nonum, corporis formositas, turpis enim quisquis est, dedecorat choream sicut pulmentum auenarium musca. Decimum, vigorositas. Vndecimum, corporis leuitas. Duodecimū, corporis ornatus. Hæc autem omnia reperiuntur in regno cœlesti. Primo est ibi corporis ornatus, Phil. 3. Saluatorem expectamus, Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Secundo est ibi corporis leuitas, Ro. 8. Ipsa Creatura liberabitur à corporis seruitute in libertatem filiorum Dei. Tertio est in eis vigorositas, 1. Cor. 15. Seminatur in corruptione & resurget in incorruptione. Quarto est ibi ebrietas, Psal. 36. Inebriabūtur ab vbertate domus tuæ scilicet ab immensa delectatione. Et torrento voluptatis tuæ porabis eos. Quinto ibi est formositas, Math. 22. Erunt sicut Angeli Dei. Sexto, ibi est facietas, ut suprà. Septimo, ibi est tranquillitas ex possessione Dei, Esa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis. Octauo, aderit iocunditas ex visione summi Dei, Ioan. 16. Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum. Nono, loci firmitas, Dan. 7. Potestas eius potestas æterna, quæ non auferetur, & regnum eius, quod non corrumpetur. Et Job 37. Tu forsitan cum eo fabricatus es cœlos, qui solidissimi, quasi ære fusi sunt. Decimo, loci luminositas, dicitur, quod cœlum Empyreum tanti sit splendoris, quod si omnes firmamenti stellæ haberent lucem, nihil esset in comparatione luciditatis illius, Habet enim splendorem, & quasi dotes corporis gloriosi. Vndecimo est locus spe-

ciosus & pulcherrimus. Patet hoc ex eo, quòd vilissima
pars eius, est tam speciosa, vt præ ea mundus hic visibilis
sit veluti stabulum. Duodecimo, locus ille est spaciosus
siue latus & amplus. Terra enim magna est, Aqua in des-
cuplo maior, Aer decies maior quàm aqua, & sic deinceps
vsq; ad cœlum Empyreum. Ecce quanta magnitudo &
latitudo cœli. Item tam extensa est illius cœli amplissima
latitudo, vt si cuiuslibet Sanctorum, vnus locus & certa por-
tio deputaretur, illud spaciū plus contineret, quàm occu-
pat vniuersa terra. Item si Deus ex qualibet arenula Ma-
ris, crearet vnā terram, quanta est modò, omnes illæ non
possent replere cœlum Empyreum. Item tam altum est
cœlum secundum quosdam: Si plumbea mola è cœlo stels-
lato descenderet vsq; ad terram, vix in quingentis annis
cōpleret descensum suum. Item Bertramus scribit: Quod
Ptolomæus computauit Diametro distantiā à terra vsq;
ad cœlum stellatum, & sunt tot miliaria 65257500, hoc est
iter, 69542. annorum, 245. dierum, computando pro quo-
libet die 20. miliaria. Et addit: Si lapis molaris inde conti-
nuò posset cadere vsq; huc, ita, quod omni die naturali
caderet per 2400. miliaria, hoc est, infra vnum Pater nos-
ter vnum miliare, & centum Pater noster dici possent in-
fra vnā horam, quarum sunt 24. in die naturali, lapis ille
non posset venire huc, nisi post 74. annos, & præter hos
222. dies. Si autem tanta est altitudo vsq; ad cœlum stella-
tum, quis vel leuiter cogitabit residuum altitu-
dinis vsq; ad cœlum Empyreum.

Hactenus ex Bernhar-
dino & Ro-
seto.

ERRATA.

Folio 4. facie 1. linea 2. pro dicto lege distincto. Folio 7. fa. 2. lin. 9.
pro ea modo lege eo modo. Fol. 8. fa. 1. lin. 5. pro ambulet lege ambulat.
Fol. 21. fac. 1. lin. ultima, pro apparare lege apparere. Fol. 29. facie 1.
lin. 6. pro ceris lege certis. Eod. fol. fac. 1. lin. 18. pro ipfi lege ipsi. Fol.
30. fac. 2. lin. 1. pro pugnet lege pugnant.